د پښتو ټولنې له نشراتو څخه :

نمبر (۷٦)

خان جهان لودی

مصنف

اکبرشاه خان نجیب آبادی

مترجم

عزیز الرحمن « سیفی »

د تالیف او ترجمې مدیر

[illegible]

د پښتو ټولنې له نشراتو څخه :

لمبر (١٦

خان جهان لودی

مصنف

اکبرشاه خان نجیب آبادی

مترجم

عزیز الرحمن « سیفی »

د تالیف او ترجمې مدیر

١٣٣٦

دخان جهان خطاب دتغلقانو ددوری څخه شروع شوی دشاهجهان دحکومت اود وری پوری
رائج اوباقی پاتی و کله چه هم دا خطاب دمغلو دحکومت پهدوره کښي دجګو خطابونو په لړ کښي
عامل ولیکن سره ددی هم د وزیر اعظم یا نائب السلطنه مفهوم په دی خطاب کښي نه ویاتی او
وزیر اعظم به دخان خانان او امیر الامرا او وکیل السلطنت او نورو نومونو یادیده، جهانګیر
پیرخان ددولتخان ځوی ته دخانجهان خطاب ورکړ او دهندوستان په تاریخ کښي همدا دجهانګیر
خانجهان دټولو څخه زیات مشهور اودخانجهان لودی په نوم معروف دی او دبل خان جهان
شهرت ددی جهانګیری خانجهان ګروته هم نشی رسیدلی او نه څه شهرتونه ددی شهرت یارانګی
کیدل کیږی، دتاریخ دعلم دطالبانو په مجلس کښي چه دخان جهان نوری او کلمه یاد شی
نو ددوی کلمی څخه پهدغه مجلس کښي پرته دجهانګیری خان جهان څخه بل خان جهان نشی
مرادولی اونه دهغه ذهن بلی خواته انتقال کوی، لیکن سره ددی هم ډیر داراز ناخبره اوناواقفه
خلک هم پیدا کیږی چه سره ددغی شهرته هم ځوی دخانجهان دتفصیلی حالاتو څخه خبر نه دی
اولهدی کبله پهډیرو غلطیو مبتلا کیږی. نولهدی کبله زه غواړم چه نن زه مقروض چه دخانجهان
پهما باندی واجب دی، ادا کړم اوتر کومی اندازی چه ممکنه وی خپلو دوستانو ته دخانجهان لودی
اصلی تصویر ښکاره کړم.

پهدی موجوده عصر او یا په بل عبارت زموږ نوزمانی ځینو مورخینو دخان جهان لودی
پهخصوص کښي داخبره لیکلی ده چه دی یو مجهول النسب سړی و او په قومیت هم نه پرتیت و
پهدی خبره دوی خپل حماقت ښکاره کړیدی، اوهم لهدی کبله زه نن خپل ځان دخانجهان لودی
مقروض ګڼم او هم دا مناسب دی چه زه په دی وخت کښي د تیارو څخه ورانه وی د خان جهان
په کورنی یو سرسری نظر غور وکوم.

لودی قبیله، په کوم وخت کښي چه سامانی سلطنت دبخارا دنوباره څخه جلا شوی اوالپتګین
غزنی ته په افغانستان کښي یو جلا خود مختار حکومت قائم کړی په دغه زمانه کښي دبحرین
دقرامطه و مبلغانو خپل کاروئه پهافغانستان کښي شروع کړی وو، په مصر باندی فاطمیانو یعنی
عبیدیانو قبضه کړی وه او پهبغداد اودبغداد په عباسی خلفاء ددیلمی خاندان د استیلا لاندی راغلی و
اوپهدغه دراز وختو کښي دسلیمان دغره او د افغانستان پهقبایلو کښي دقرامطهو خیالاتو اوا باحتی
مذهب اوخیالاتو شیوع اورواج د کوم تعجب وه خبره نهوه او نه داخبره د تعجب وه چه د سبکتګین
دورځ پهورځ زیاتیدونکی طاقت څخه ویریدلی دلاهور هندو حکومت د جیپال لودی سره دوستانه
تعلقات پیدا کړی او پهملتان باندی یی دهغه قبضه یو جائز کاروګڼه اود خپلو دغو چاروپهاثر یی دی
دسبکتګین پهمخالفت پورته کړ. اولهدی څخه څو ورځی وړاندی دملتان او منصوری اسلامی

ریاستونه دقرامطه‌ؤ دشرارت په اثر برباد شوی وو او په ملتان کښې قرامطه وخپل تبلیغی
مرکز جوړ کړی او دا سلسله ئې قائمه کړې ده چه دیوی خوا څخه به ئې هندوان اود بلې
خوا څخه به ئې پښتانه د خپلو تأثیراتو لاندې راوستل . حمید خان لودی چه دسلیمان د غره
په سلسله تللی او ملتان ئې نیولی ؤ دغه سړی د یوی خوا څخه دقرامطه و او د بلې خوا
څخه دلاهور دراجا جیپال دامید او هیلو ځای او غالباً دافغانستان داودې قیام د ټولو څخه
لمړی شخص و چه دده نوم ته مؤرخانو دحکمرانانو او پاچاهانو په فهرست کښې ځای ورکړ
ابوالفتح دملتان پاچا اود حمیدخان لودی لمسی دسلطان محمود غزنوی په لاس توبه وویستله
اود قرامطه‌و الحادی عقائد او اعمال ئې پرېښودل او د اهل سنت والجماعت په لیار روان‌شو
لیکن دهغو سیاسی مشکلاتو له کبله دغی لودی خاندان حکومت ډیر ژر خاتمه
ومونده کله چه هم ابوالفتح لودی د سلطان محمود غزنوی په قید خانه کښې مړشو لیکن
سره ددې به هم سلطان دده اولاد او خپلو خپلوانو او قوم ته دقدر او مهربانۍ په سترګه
کتل لکه چه ملک سلیمان خان لودی سلطان دخپلو امراو په ډله اوزمره کښې شامل
کړی‌وو او د هندوستان په جنګونو کښې به ئې له ده څخه ډیر لوی لوی کارونه اخیستل
د سومنات په جنګ کښې ملک سلیمان خان لودی د(۱۲) زرو سپرو سپه سالار اود
سلطان خان دټولو څخه زیات معتمد جنرال ؤ . ده دری کاله د سلطان سره دسومنات په
علاقه کښې ، دقدر وړ خدمتونه کړی وو .

دسلطان شهاب‌الدین غوری پرحمله کوونکو هغو لښکرو کښې چه دپښتنو قبائلو ډیر
قبائلو خلک پکښې وو دلودی قبیلې هم ډیر خلک او افراد دغو لښکرو کښې شامل وو
او په هغو مجاهدینو کښې هم د لودی قبیلې افراد شامل‌وو چه‌دغلزیی بختیار‌سره دبرهم پترا
نو هی څخه پوری وتلی او په آسام او تبت باندې ئې حمله کړې وه . په ۷۳۹ هـ
کښې چهدستار ګانون صوبه دار ملک بهرامخان مړشو نودده سپه‌سالار ملک فخرالدین خان
لودی په‌ستار ګانون باندې قبضه وکړه اوخپل حکومت ئې شروع کړ . دلکهنوتی حاکم
قدر خان دده سره په مقابله پیل وکړ او دیو څو مقابلو نه وروسته قدرخان ووژل شو او
فخرالدین خان په ټوله بنګاله قبضه وکړه ؛ (۱) هغه وخت چه په دې وخت کښې
سلطان محمد تغلق دا وو ۷ کالو د قحط د مشکلاتو سره په مقابله مصروف او بوخت‌و او
فی‌الحال د بنګالې خواته نه شو تللی . آخر په ۷٤۰ هـ کښې تغلق د حاجی الیاس د
ګوښتنی سره سم بنګال ته ورسید او ملک فخرالدین ئې ونیو او مړ ئې کړ او د هغه دځای
حاجی الیاس ئې د بنګال حاکم مقرر کړ او بیرته راغی . دملک فخرالدین زوم ظفر خان
لودی چه د ملتان دنوموړی حاکم حمید خان لودی دنسل څخه و دملک فخرالدین دغولو

ظفرخان تاتار په څلورځامن پاتی شوچه دیوه نوم ملهوخان اودبل سارنګ خان او دبل عادل خان
او دڅلورم نوم محمودخان و او هرکله چه تیمور په سنه ۸۰۰ه کښی په هندوستان حمله وکړه
نو سارنګ خان په ملتان کښی د تیمور دلمسی پیرمحمد مقابله وکړه او ډیر خونړی جنګ نه
وروسته په ډیره زړه ورتیا سره دجنګ په موقع کښی ووژل شو او عادل خان په لاهور
کښی دخپلو ډیرو مختصرو سپاهیو سره دتیمور (۹۲) زره منظم لښکر سره په مقابله ...
وکړ که څه هم دی په دی جنګ کښی کامیاب نشو مګر داراز مقابلی ئی وکړی چه دو ...
دوښمن دواړو دوی په ... اعتراف وکړ او هرکله چه تیمور ډیلی ته ور سید نو ...
ورور ملهوخان لودی چه اقبال خان خطاب ئی دراود خلویښت زره لښکر سره چه تجربه کار
خلک په کښی د ګوتو په شمیر او د ډیلی دښار ناتجربه کار خلک پکښی ډیر زیات وو د تیمور
دیو لک او څلویښت زره منظم لښکر مقابلی ته ووت . هر کله چه د پیرمحمد عسکر هم د لاهور
دجنګ نه وروسته شامل شوی وله دی کبله اوس دتیمور دلښکر شمیر یولک دوه ویشت زره ته
... نو دا چه په هندوستان کښی تیمور دظفرخان لودي د اولاد سره ډیرو ډیر د جنګو نو ته ...
ومجبور شو او دتیمور ... وروسته ملهوخان لودی چه اقبال خان خطاب ئی دراود ډیلی ...
ورغی او په دغه ځای کښی ئی یو اسلامی حکومت تاسیس کړ او هغه خضرخان مسند عالی ئی ...
سارنګ خان دلاسه دمیوات په ځنګلو کښی پټ ګرځیده او دتیمور تر اتلو ته ورو ...
څخه تللی او دهندوستان دحکومت مسند ئی دتیمورڅخه اخیستی وه ډیلی باندی قبضه نه درلوده
نیولی . آخر داوه اته کاله آزاد حکومت کولو نه وروسته دجمادي الاول په نهم سنه ۸۰۸ه کښی
ئی ملتان په خوا کښی دخضرخان او ګجراة دمتحدو لښکرو سره په جنګ کښی د خپل ... عزیز
ملک شاه لودی چه دبهرام خان لودی ځوی وو وژل شو او خضرخان ملک شاه لودی ته
دخپل ورور دوژلو په مسئله کښی داسلام خان خطاب ورکړ که څه هم په ملتان کښی دخضرخان
حکومت منتقل شو لیکن په ډیلی باندی ئی قبضه ونه کړی شوه او په ډیلی کښی داقبال خان لودی
وراره دمحمود خان لودی ځوی دولت خان دحکومت واګی په لاس کښی نیولی . اوس ... نو ...
کلونو ئی ... خوا دملتان دحاکم خضرخان او دبلی خوا دابراهیم شاه شرقی جونپور
دپاچاه سره کامیابی مقابلی کولی او ډیلی ئی د دواړو د پایا پا محفوظ اوساته او څخه ...
او دښمنان په ئی پایا پا ماتول او بیرته په ئی وروستو کول په سنه ۸۱۵ه کښی ناصرالدین محمود
چه د شطرنج د پاچا څخه ئی کوم زیات اهمیت او حیثیت نه درلود مړ شو او دده دمرګ نه
وروسته د ډیلی ټولو امراؤ اوشرفاو او علماو په اتفاق سره دولت خان لودی په دی شرط ...
ګرچه دی د ډیلی پاچا شی او په دی قول سره دسنه ۸۱۷ه پوری دولت خان لودی د ډیلی
پاچاو لودا پاچا مورخین د دولت خان اول په نامه یادوی آخر خضرخان د ډیلی په نیولو

او ددولت خان اول په وژلو کامیاب شو او دخضر خان او دده داولادی دحکومت په دوره کښې ملک شاه لودی چه داسلام خان خطاب ئې دلود ډیره ترقی وکړه او هم د اسلام خان وراره بهلول خان لودی دهندوستان پاچاشو چه دده دلمسی ابراهیم خان لودی د حکومت په دوره کښې ددولت خان اول امسی اویا کړوسی دوهم دولت خان دپنجاب صوبه دار وچه بابرته ئې په هندوستان دحملې کولو ترغیب اوتشویق ورکړی و دا دوهم دولت خان دسلطان سکندر لودی په زمانه کښې دپنجاب گورنر مقرر شوی و دده دنیکه دخوا اوبو خیل ملک احمد لودی نغلور واړه ځامن دولت خان اونصرت خان اوبهارخان اوموسی خان لاهورته را غلل او دوهم دولت خان و دیته ډیر اومناسب جایدادونه ورکړل اونصرت خان دملک احمد لودی لمسی ته ئې خپله لور ورکړه ·

دخان جهان لودی کورنی ·

دنصرت خان ورور دولت خان ته یوه ورځ دپنجاب دصوبه دار دوهم دولت خان په مجلس کښې چا آوازو کړ او دغه آوازته دولت خان صوبه دار او دولت خان د ملک احمد لمسی د واړه متوجه شو ددی کبله په اثر دولت خان صوبه دار وویل چه دولت خان ته ور وره یوابه زه خپل نوم و گرځوم اویاته خپل نوم تبدیل کړه ده ورته په جواب کښې عرض وکړ چه ستادی ستا خپل نوم مبارک شی اوزما دپاره بل نوم تجویز کړه لکه چه دپنجاب صوبه دار ددولت خان دپاره شیرخان نوم وټاکه او دیته وروسته بیا په شیرخان نوم یادیده · هر کله چه د پنجاب د حاکم دولت خان لودی او دهندوستان دسلطان ابراهیم خان لودی دواړو عمرونو اوحکومت خاتمه ومونده نوپه دغه وخت کښې شیرخان اونصرت خان او بهارخان هریو اړه وروته دپنجاب څخه روان شو او دبهار صوبی ته ئې ځانونه ورسول په دغه ځای کښې د پښتنو حکومت لاتراوسه باقی و او هر کله چه په یټنه کښې محمود خان دسلطان سکندر لودی لمسی او دسلطان ابراهیم لودی ورور پښتنو امراؤ په سلطنت انتخاب کړنوپه دغه وخت کښې دولت خان چه په شیرخان نوم یادیدئ شهرت دراود هم دغی نوی سلطان په عسکر کښې شامل شو په دغه وخت کښې فرید خان چه په شیرخان لقب سره ئې شهرت دراود او وروسته دهندوستان شهنشاه شوی و د سلطان محمود خان لودی سره د جونپور خواته تللی و په دی سفر کښې دواړه شیرخان دیوبل سره آشنا اوله دی کبله چه دواړه په نامه کښې دیوبل سره شریک وو په خپل منځ کښې ډیر خواږه دوستان شو د جونپور په جنګ کښې سلطان محمود لودی ماتی وکړه او دولت خان چه په شیرخان نوم ئې شهرت دراود ژوبل شوی بیرته پټنې ته راغی اود عسکریت څخه ئې لاس واخیست او په آتجا رت ئې پیل وکړ · او هر کله چه شیر شاه هما یون اول کرت دسکندر په خوا کښې مات کړ نوپه دغه وخت کښې شیر خان (دولت خان) خپل

تجارت پرېښود او شیرشاه څخه ورغی او شیرشاه پخوانی دوستی او پېژندګلوی د نظر لاندی نیولی ده سره ئې د مروت او عزت سلوک وکړ او ځنی ئې د امراو په ډله کښې شامل کړ ، دېته وروسته د (مالوه) زمینداران او رئیسانو شیرشاه ته پدی مضمون عرضونه وکړل چه مونږ ستا مطیع او تابع یو او مونږ ته یو سردار چی د یساره راولېږه چه مونږ د هغه سره یو ځای شو او د همایون کار ته له دی علاقې څخه وباسو شیرشاه خپل مشرځوی قطب خان د مالوه خواته ولېږه او شیرخان ئې د یو اتالیق په ډول قطب خان سره کړ او له دی ځایه چه د مالوه امرا او پخپله عرضی لیږلی وی او په دغو عریضو کښې ئې د هر راز جانفشانیو اقرار کړی و او همایون قطب خان سره ډېر عسکرونه لیږه او ده دا خیال درلود چه د مالوه ټول عسکر به د قطب خان خواته راټول او قوماندانی شی لیکن ، هر کله چه قطب خان او شیر خان ماله ته ورسېدل نو همایون د آګرې څخه خپل ورور میرزا عسکری او میرزا هندال د څو [illegible] ته ولېږل او د مالوه امرا او بد عهدی وګوره او قطب خان ئې بواځې پرېښود او میرزایانو سره یو ځای شو . هر کله چه قطب خان ته دده ملګرو وویل چه له دی ځای څخه وتښته نو ده ورته په ځواب کښې وویل چه پرته له ما شیر شاه نور ډېر ځامن لری او ځما د مرګ هیڅ پروانه لری .

لیکن که زه د میرزایانو د مقابلې څخه وتښتم نو دا کار به زموږ دخاندان او کورنی عزت او وقار ته نقصان ورسوی . دا ئې وویل او د خپلو لږو ملګرو سره ئې د میرزایانو په مقابله پیل وکړ او په ډېره مېړانه ووژل شو . هر کله چه قطب خان ووژل شو نو شیرخان ته ملګرو وویل چه اوس په میدان کښې څه ندی پاتی او خپل ځان له دی میدان څخه روغ او سلامت وباسه شیرخان ورته په ځواب کښې وویل چه زه به دا خپله سپینه ږیره شیرشاه ته څه رنګه ښیم دای وویل او په دښمنانو باندی ئې حمله وکړه او ډېر دښمنان ئې مړه او ټوپل کړل او پخپله هم ووژل شو ، هر کله چه شیرشاه د قطب خان او شیرخان ددې واقعی څخه خبر شو او د شیرخان څلور واړه ځامن محمود خان او عمر خان او قاسم خان او کمال خان ئې د پلار څخه راوغوښتل او دی څلور واړو ته ئې لوی لوی جاګیرونه او طوغ او علم او نقاری ورکړی او د دوی ئې ډېر قدر وکړ او عمرخان ئې ځان سره وساته اونورو درېواړو ئې دخپلو جاګیرونو خواته ولېږل او هر کله چه د برهان پور دفاروقی پاچا سپه سالار عالم خان لودی د شیرشاه په خدمت کښې حاضر شو نو شیرشاه د عالم خان لور د شیرخان ځوی عمر خان ته واده کړه او څو ورځی وروسته ئې عمرخان هم د خپل جاګیر خواته رخصت کړ ددې څلورو واړو ورونو په خصوص کښې ډېر ځله ملکو شیرشاه ته شکایتونه وکړل لیکن شیرشاه به د هر کرت او هر ځای د شکایت په جواب کښې وویل چه تراوسه لا د ما اوره ځکه د شیرشاه خان

وفو بخت شو نو د مرزا سره دولت خان هم یو ځای په سفر روان شو او په لیار کښې د سروهي نومې ځای
په خوا کښې دراجپوتو یو ډلې د مرزا عزیز په قافله ناڅاپه حمله وکړه داوېره نازکه موقع
وه او په ظاهر کښې دغو خلکو څخه د ځان ساتلو کومه چاره نه وه دولت خان په دغې وخت کښې لوی
کار داو کړچه دراجپوتو په مشرانې حمله وکړه که څه هم پخپله ژوبل او زخمي شو مګر درا جپوتو
مشرانې وواژه او د سردار د مرګ سره سم راجپوت وتښتېدل او په دې کار مرزا عزیز ډیر شکرونه
وایستل او په دغه وخت کښې ئې دولت خان ته دوه زره روپۍ او وآس دانعام په توګه ورکړل او
چه مرکز ته ورسېد نو د دولت خان دغه کارنامه ئې باچا ته واوروله باچا دولت خان ځان څخه
راوغوښت او دغه وخته پورې د دولت د مخ برهار لا په پوره ډول سره نه و، خو دغه شوی باچادده په دې
کار ډیر خوشحال شو او دخپلې ووژې څخه ئې طوس شړې او کسیله کوزه کړه او دولت خان
ته ئې ورکړه خوورځې وروسته مرزا عزیز کوکه د باچا څخه خپه شو او خپله وظیفه ئې پرېښود له
او په کور کښې کښېناست لیکن دولت خان سره ددې هم د مرزا عزیز ملګرتیا پرې نه ښوده
مرزا عزیز عبدالرحیم دبیرخان ځوی چه مرزا خان خطاب ئې درلود او ئې او سه ورته د خان
خانان لقب نه ؤ ورکړ شوی خپل ځای ته راوغوښت او دولت خان ئې د لاس نه ونیو او مرزا خان ته
ئې وسپاره اودائې ورته ووېل چه دا یو امانت دی چه زه ئې تاته سپارم دده څخه هیڅ وخت غافل نشې
او تل ورسره د خپلو ورونو غوندې سلوك کوه په دې خبره مرزا خان ډیره خوشحالي ښکاره کړه
او دولت خان ئې د خپل ځان سره بوته او د خپلو ورونو څخه به ئې ورسره زیات ښه وضعیت کاوه او ډیر
پرې ګران و او هیڅ کله به ئې نه خپه کاوه په سنه ۹۸۴ ه کښې د دولت خان او مرزا عبدالرحیم
په منځ کښې تعلقات قایم شو په سنه ۹۸۰ ه ا کبر شهباز خان کمبوه او مرزا خان ته اودی پوراو
میوات د حملې دپاره ولېږل راناپرتاب د بانسواړی غرونو ته وتښتېد او په و نبولمیر او دی پور
شاهي لښکرو قبضه وکړه په دې جنګ کښې دولت خان ډیر جنګ او دقدر وړ خدمتونه وکړل او
دینه وروسته په سنه ۹۸۹ ه کښې اکبر میرزا عبدالرحیم د مظفر ګجراتي په خلاف په ګجرات باندې
د حملې دپاره ولېږه او په دې جنګ کښې هم دولت خان مرزا عبدالرحیم و ساته او داراز په میړانه
او زړور تیائې حملې وکړې چه د جنګ ټول مشکلات ور باندې آسان شو او د ګجرات ددې
کامیابۍ او فتحې په مسئله کښې مرزا عبدالرحیم ته د خان خانان خطاب او پنځ هزاري منصب ورکړ
شو او دینه وروسته د سنده د تسخیر په مسئله کښې دولت خان داسې میړانه او ځوانمردي ښکاره
کړه چه باچا ورته دوه زاري منصب ور کړ او د سنده (سنده) د کامیابۍ او فتحې کاغذونه د دولت
خان د نوم په عنوان معنون کړېشو او په کوم وخت کښې چه شهزاده مراد د دکن په فتح مامور
شو نو خان خانان ئې د شهزاده سره د اتالیق به حیث ولېږه او دولت خان هم د خان خانان سره ؤ او خان
خانان به بې د دولت خان د سلا او مصلحت څخه هیڅ کار نه کاوه او هر کله چه مراد مړ شو نو باچا

د پوره علم او فضل خاوندان هم وو شهزاده دانیال د غه دیره ورونه په خپلو مصاحبینو کښې داخل کړي، او ددوی هر راز رعایت به ئې کاوه او ددوی روزنې ته به ئې دیره توجه کوله په سنه ۱۰۱۱ھ کښې د دولت‌خان څوی محمد خان مړ شو او له ده څخه پر خضر خان نومې څوی پاتې شو او په دې وخت کښې د مسندعالي دولت‌خان صرف یو پیرخان نومې څوی پاتې شو هم دغه پیرخان د دولت خان څوی دی چه وروسته ورته دخان جهان لقب ور کړ شوی او تر ننه ورځې پورې دخان جهان لودي په لقب او خطاب شهرت لري او هم دغه شی ددې کتاب دلیکلو اصلي باعث او حقیقي موجب دی.

خان جهان لودی

په سنه ۱۰۱۰ھ کښې پیرخان ددولت‌خان لودي څوی د شهزاده دانیال په مصاحبت کښې شامل شو دپیر خان قابلیت او اهلیت دیر زر د شهزاده توجه خانته جلب کړه او شهزاده څوی د پلار نعم البدل وګڼله او ده اختیارات او اقتدار ئې دیر زیات کړه او د دولت خان تولې چارې او وظائف ئې ده ته وسپارلې او د ذي‌الحجې په اتمې ورځ سنه ۱۰۱۳ شهزاده دانیال په دکن کښې وفات شو.

او دده مرګ نه شپږو نیمې میاشتې وروسته د جمادی الثاني په دیارلسم ۱۳ ورځ سنه ۱۰۱٤ھ اکبر هم مړ شو او شهزاده سلیم د اکبر د مرګ نه وروسته چه جهانګیر لقب ئې در لود په تخت کښېناست په سنه ۱۰۱۳ھ کښې چه شهزاده دانیال ژوندی وه نو کړ نه ئې پیر خان څخه ددې خبرې پیغام او خبر ولیږه چه ته ما څخه راشه غالباً جهانګیر پیرخان او دې کښله خپل ځان څخه راوغوښته او د شهزاده دانیال څخه ئې جلا کاوه چه هم دا شهزاده دانیال د سلطنت د تخت په نیولو کښې د جهانګیر رقیب و او هم ده د جهانګیر رقابت کولی شو او پیرخان د خوا نمردی او قابلیت د شهرت زیغ جهانګیر ته رسیدلی و لیکن که څه هم جهانګیر پیرخان ته هر راز اطمینانونه او طمعې ور کړې لیکن پیرخان دا خبره ونه منله کوم چه د شهزاده دانیال څخه جلا شي په کوم وخت کښې چه اکبر وفات شو نو په دغه وخت کښې خان‌خانان او پیرخان دواړه په برهان پور کښې وو او د دکن د معاملاتو په اصلاح او حل کولو کښې مصروف و میرزا عزیز او مان سنګه دواړه ددې خبرې مخالف وو چه جهانګیر په تخت باندې کښینی او دوی غوښتل چه د جهانګیر څوی خسرو په تخت باندې کښینوی خسرو د مان سنګه خوریی او د میرزا عزیز داماد او زوم و که شهزاده دانیال ژوندی وی نو خان خانان به د دانیال دپاره د جهانګیر په مقابل کښې دیر کوښش کړی او دانیال به ئې په تخت باندې کښینولی او پیرخان به هم په دې کوښش کښې برخه اخیستې وی لیکن پیرخان او خان‌خانان دواړه د دانیال د وفات لا پخوا ددې تکلیف او مصیبت څخه خلاص کړي وو او په دې وخت کښې جهانګیر هم د خان خانان او پیرخان څخه کومه اندیښه او ویره نه درلوده

اوهم داسپ وچه جهانګیر پهتخت باندی ، دکښیناستلو سرهسم خانخانان ته دد کن دمهماتو داهتمام مسند اوخلعت ولیږه اوپیرخان ئیخپل ځان ښخهراوغوښت خان خانان دشاهی ایلچیانو سره ، دعریضی پهډول یومکتوب پهدیمضمون ولیږه چهپهدی وخت کښي پهپنځ صورت دپیرخان تګ لهدی ځای ښخهمناسب نهدی هر کله چه جهانګیر لادیخواښخه داخبره غوښتله چه پیرخان خپلځان ښخهراوغواړی نودخان خانان دغی پیشنهاد لادجهانګیر دشوق اورتیز کړ اودوباره تاکیدی حکمئی پهدیمضمون صادر کړ چهبلا وقفه پیرخان ماښخه راولیږه ددیحکم په رسیدلو پیرخان دبرهان پورښخه روان شو او هر کله چهپهلاهور کښي جهانګیر خسرو نیولی او حسن بیګ اونورو ته ئیسزا ورکړی وهدی نجهانګیر پهخدمت کښيحاضر شوجهانګیر دپیرخان پهراتلو ډیرخوش شو اودصلابت خان خطاب اودوه هزاری منصبئی ورتهور کړ اودیته وروسته جهانګیر دکابل پهلوری روانشو اوپیرخان اودی چهصلابت خان لقب ئیدراود همدخپلځان سره کابلته بوته پهدی سفر کښي پهورځ تر ورځه دجهانګیر توجه دصلابت خان په خصوص کښي زیاتیدله اوهر کله چهد کابل نهجهانګیر بیرته ، لاهورته راغی نوصلابت خانته ئیپنځ هزاری منصباودخان جهانخطاب ور کړاوپه خپله فرزندی باندی ئیهم مفتخر کړ

لکه چه پاچا په خپله قلم دابیت ولیکه .

فرزند خاص شاه شد از قدرت الله   خان جهان مرید جهانګیر پادشاه

و ددی بیت دلیکلوڼه وروسته ئی ملا احمد مهرکن دا وغوښت او ورته ئي حکم ور کړ چه دابیت دګوتی په ګمی کښي وکینه اوراتي وډه اوهر کله چه ملا احمد ګوته تیاره کړی دپاچا حضورته را وړه له نو پاچا په خپل لاس دغه ګوته خان جهان ته ور کړه هر کله چه حاسدینو به خان جهان دپاچا دغومره لطف اومرحمت اوعنایت ولیدلو موقعه ئی پیدا کړی اوپاچاته ئی د خصوصي ډول وویل یو پښتون ته دومره چګه مرتبه ور کول اوپه ځوښوالی نیول د عقل او حتیاط ښخه لری کاردی په جهانګیر دحاسدانو دغو خبرو اثرونه او معکوس اثر و کړ اوبله ورځ ئی په دربار کښي خان جهان ته مخصوص خلعت او مخصوص آس او دجواهرو تسبیح مرصع خنجر او کمربند اوپه زرو جړا وشوی توره ور کړه او دټولو امراؤ او وزیرانو ښخه ئی په یوځګ ممتاز ځای کښیناوه اوله ټولو ښخهئی ورته جګه رتبه ور کړه .

هر کله چهجهانګیر دارالسلطنت آګری ته ورسید نوده دمرزا عزیز کوکه دو زلوارادهکړه اوټولو امراؤ دپاچا ددی ارادی تائید وکړ خان جهان پهدی مجلس کښي نه و شریک ی او شاید چهدی په دغی مجلس کښي چا قصداً نه و شریک کړی هر کله چه خان جهان چا ددی ارادی ښخه خبر شو نو پښپله دپاچا حضورته حاضر شو اوپه ډیره آزادی سره ئی

ورنه په‌دې ډول عرض و کړ چه دخان اعظم مور (جیجی) ستا پلار ته‌تې ور کړیدې اودخان‌اعظم پلار شمس الدین محمد خان (انکه) په هغه وخت کښې چه سلطنت په خطر کښې و بیرم خان ته سخت شکست ور کړی دسلطنت بنیادئې ټینګ کړی واو هم دغو کار نامو حاسدان دې خبری ته مجبور او آماده کړل چه هغه په ناپاندې مړ کړی اوسره ددې چه هغه ستاپه‌پلار خپل ځان فدا کړی دی - دمرزا عزیز کو که کار نامې او داخبره چه اکبر به هغه ډیر ازونه وړل هرڅا ته ښکاره ده مرزا عزیز ستا تره دی او ستا دعزت اوعظمت ځای دی او دهغه په اضطراری غلطی دومره سخت ګیری کول اوهغه سره دغه د بی مهری سلوك هیڅ کله ستا دشان سره مناسب نه‌وی په پاچاپاندې‌دخان جهان وینا پوره اثر و کړ او هم په دغه وخت کښې ئې دمرزا عزیز چه خان اعظم لقب ئې دراود ټول لغز شونه او سهوی معا ف کړی او اوه هزاری منصب اوخلعت او آس ئې ور کړل :

که څه هم عبدالرحیم خان خانان دجهانګیر په تخت پاندې د کښناستلو په موقع کښې د جهانګیر مخالف اومزاحم نه واونه دی په دار السلطنت آګره کښې په دغه وخت کښې موجود ؤ لیکن دجهانګیر په تخت پاندې‌د کښیناستلو څخه لنړې ورځې وړاندې‌دې ددغې کار مخالف و اوهم له دې کبله په دغه وخت کښې یعنی په تخت پاندې د کښنا ستلو نه څه ورځې وروسته ۰ د جهانګیر انتقامی جذبې حرکت وکړ او ده دخان خانان پنځه‌زری منصب اودامارت ټول سامان اوټول جاګیر او نور شیان ضبط کړل او خیال ئې دراود چه دې نظر بند کړی او د دربار امراء هم دخان خانان مخالف او بد خواه وو او که چاده سره همدردی هم ارله نو هغوی دومره جرئت نه دراود چه دخان خانان په خصوص کښې کومه دخیر خبره‌و کړی شی په‌دې ناز که موقع کښې چه ځمکه او آسمان ټول دخان خانان مخالف ایدل کیدل خان جهان لودی خپل شرافت او انسانیت په‌دې ډول ښکاره کړ چه په آزادانه‌لهجه اوډول ئې په دربار کښې پاچاته په‌دې مضمون عرض وکړ چه خان خانان دسلطنتی کورنی پخوا نی نمك خور او روزل‌شوی دی او دده ذلیلول اورسوا کول او ده ته ضرر او تکلیف رسول د شاهانه ذات‌سره مناسب نه دی او دینه وروسته ئې داشعر و اوست :

چوب را آب فرومی نه‌برد ازپی آنکه   شرم دارد زفرو بردن پرورده خویش

دخان جها ن دې خبرو د فهچې او تازیانې کار ور کړ او د جها نګیر په زړه کښې ئې دعفوی او د ګذر ښکلی اوڅوره او صاف برته ژوندی شو اودخان خانان منصب اوجا ګیر ئې بیرته ور کړل او دده کن په نظامت ئې مامور کړ ۰ دینه وروسته جهانګیر بیادوباره دخان خانان څخه له‌دې کبله خپه شو چه ده دعنبر چې حبشي سره دوستي پیدا کړې او دجالنه نومې ځای

او نورو ځایو شو ګڼلی او بانوی ئي په ټوله خوښه عنبرجي حبشي ته ور کړی وی . خان خانان
آګری ته وغوښتل شو او نژدی وه چه دغه یوه دعبرت وړ سزا ور کړی داواری هم خان جهان
دسره و دنګل او د خان خانان سفارش ئی و کړ او په یو دا راز لطیف او دا قلاته ټول ئی
پاچا یوه کړ چه دغه ټول غیظ او قهر ساړه شو او دخان جهان شخصی دخان خانان ضمانت
واخیست او بیرته ئی دو کن نظامت ته ولیږه .

بیرته هم واخیره ذکر کړیدو چه دخان جهان لودی پلار دریم دولت خان دمیرزا عزیز
او میرزا عبدالرحیم سره په کوم ډول تعلقات او دوستی درلوده خان جهان دخپل پلار دغی
دوامدو مصاحبانو او قدر دانانو حقوق په ښه ډول سره ادا کړل . لیکن د دوی شخصه د حیرت
مقام دادی چه په کوم وخت کښی جهانګیر دراجه مان سنګه داستیصال اراده وکړه نو په
دغه وخت کښی هیڅ ددی خبری خیال او ګمان نه درلود چه کم یو ممیزی به دمان سنګه
په خصوص کښی دسفارش اقدام وکړی اوبا به په دی خصوص کښی غواړه بیرته کړی مان سنګه
هغه سړی و چه دده غوښتل چه جهانګیر د تخت څخه محروم کړی او دا کسر ئی ګټ نه وروسته ئی
دی دپاره چه خسرو په تخت کښینوی ډیر زیات کوښښونه وکړل او هم ده خان اعظم میرزا
عزیز کوکه غوډولی او په دغه خیال او کار کښی ئی دځان سره ئی شریک کړی وو جهانګیر
په خپل زړه کښی دمان سنګه څخه ډیر نفرت درلود او دی په راجپوتو باندی ډیر بدګمان
شوی و دجهانګیر په دربار کښی هیڅوک داسی شخص نه و چه دغه دمان سنګه په خصوص کښی
دخیر کومه خبره وکړی شی لیکن په دی موقع کښی هم خان جهان لودی وړاندی شو او
هغه پاچا ته دمان سنګه د کارنامو اوقاتا کارو هغه داستان واورلوه چه دا تیریدو دوره کښی ئی
کړی دی او دی مطلب ته ئی هم پاچا ملتفت کړ چه دپاچادپاره دسلطنت داستحکام اورونق
دپاره دعفوی نتیجه دانتقام څخه ډیره ښه او غوره ده لکه چه جهانګیر دمان سنګه دقتل داراده
څخه صرف نظر وکړ او ډیر مناسب جاګیر ور کولو نه وروسته ئی دکن غواړه رخصت کړی او
دی په هم دغه ځای کښی مړ شو . ګویا خان جهان او دی ددی خبری ډیرکه کړی وه چه
دهر شاهی معتوب سفارش وکړی اودهر معزز شخص عزت محفوظ وساتی او تل به ئی ددی خبری
کوښښ کاوه او که خان جهان لودی نه وی نو جهانګیر به دغه دیوانه امراء یعنی خان
اعظم میرزا عزیز کوکه او عبدالرحیم خان خانان او راجه مان سنګه وژلی وو او دپاچا پاک
لاسونه به ددوی په وینو سره شوی اودهندوستان په پښتانو پاچاپانو کښی به شامل شوی و .
او دشاه جهان ددوری هیڅ یو مؤرخ د خان جهان لودی هغه کارنامی او دجهانګیر په
دربار کښی دده هغه اقتدار چه ده ته حاصل ور کړیوله دی کښله مفصل نه دی لیکلی اونه ئی
لیکلای شو او دا ځکه چه دشاه جهان په وخت کښی خان جهان لودی دسلطنت دښمن او

باقي اوظائف گټونکی کیږي لکه چه په ورانتي کرښو کښي به مونږ دغه زړه ژوبلوونکی داستان بیان کړو ، دا پورته ذکر شوی اکثر معلومات او حالات د مخزن افغاني نومي هغه کتاب څخه اخیستل شویدی چه دجهانګیر په دوره کښي حبیب الله هروي تصنیف کړیدی ،
دده کښ د سلطنت نظام شاهي اوهیلي تعلقات ډیر خراب شوي وو جهانګیر شهزاده پرویز د کن خواته ولیږه لیکن د شهزاده ډرخصتولو نه وروسته ددی خبری ضرورت محسوس شو چه باید دغی خواته یوزیر دست سپه سالار اود تدبیر خاوند ولیږل شی ، ددربار امراؤ د خان جهان لودي اثر او اقتدار نه شو کتلی او تواو بدونه د حسد په ستر ګو کتل او اه دوی کښله دوی داخبره خوښه چه په کومه وسیله خان جهان لودي د پاچا څخه بیل او جلا کړی او هم ددی مشکوری په اثر آولسو دا مشوره او دا نظریه ښکاره کړه چه پسرته د شان جهان لودي بل دا راز څوره او د تدبیر خاوند شخص نشته چه هغه ددکن مهمات او مشکلات په ښه شان سره حل کړی شی اودا مشوره بالکل معقوله اوبه ځای وه اونه په دغه دربار کښي دخان جهان لودي غوندی بل شخص وجهانګیر طوعاً او کرهاً دخپل ځان څخه دخان جهان جلا کیدل غوره کړل او خان جهان د سنه ۱۰۱۹ ه په اوائلو کښي شهزاده پرویز څخه برهان پورته ورسیده او دکن په مهماتو کښي شریک شو اودصفري په ۴ سنه ۱۰۱۹ه کښي دملکنایور دجنګ په میدان کښي خان جهان اوده ورارو خضر خان ددکن دلښکرو سره په مقابله کښي د خپلی پښتون ولی حق ادا کړ او خپله ځوانمردي اوميړانه ئي ښکاره کړه ښکاره او د کن کښي ئي د ډیلي د سلطنت رعب او شان ښکاره کړ عبدالرحیم خان خانان د اتالیق په توګه د شهزاده سره وو لیکن تراوسه دوی کوم بوکار نه و کړی شوی د خانجهان لودي په رسیدلو ددکن د مهماتو رنګ او بڼه بدل شو او هر کله چه د نظام الملک لښکرو د خان جهان لودي بمقابل کښي شوواری ماتی و کړه او په دغه وخت کښي د عنبرحبشي نه خوا د روغي درخواست راغی که څه هم خان جهان لودي او شهزاده پرویز دواړه دروغي طرفداران نه وو لیکن خان خانان او دلښکر نور مشران روغي ته آماده شو او عنبرحبشي د بالا ګهاټ او جالنه څو علاقي دوی ته ورکړی او د پو مغلوب په حیث ئي روغه وکړه ـ ددی روغي نه وروسته شهزاده د خان خانان او خان جهان سره برهان پورته راغی او دا ځای په دغه وخت کښي ددکن د ناظم مرکز د رجب د میاشتي په اوم سنه ۱۰۱۹ه کښي مهابت خان د پاچا له خوا راورسید او خانخانان ته ئي یوي مضمون شاهي حکم راوړ ماوه چه فی الحال خپل ټول وظائف خان جهان ته وسپاره او آګره ته راشه لکه چه عبدالرحیم خان خانان د شهزاده اتالیقي او د دکن ټول چاری خان جهان ته وسپارلی او مهابت خان سره آګری ته روان شو خان جهان تر پوره پنځو میاشتو

وری د شهزاده اتالیق او د بر آراو دکن ناظم او حاکم و ـ او د ربیع الاول پـه د وهمه
رځ سنه ۱۰۲۱ کښې ارادت خان چه خان اعظم خطاب ئې دراود د شهزاده اتالیق مقرر
و او برهان پورته راغی او خان جهان لودی پخپل حال د سپه سالاری پـه عهده پاتې شو
شعبان په ۱۹ سنه ۱۰۲۱ﻫ کښې خان اعظم شهزاده پرویز د برهان پور څخه د خپل لښکر
ره دولت آباد ته روان کړ ، جهان ګیر ددی خبری حکم ور کړی و چه د برسات د موسم
تیریدلو او د سهیل د ختلو نه وروسته باید د برهان پور لښکری د شمال او مشرق له خوا او
ګجرات حاکم عبدالله خان فیروز د علی مردان خان او خان عالم سره د شمال او مغرب له
واه پـه دولت آباد حمله وکړی ددی حکم او فرمان سره سم خان اعظم د برهان پور څخه
وان شو لیکن پدغه وخت کښې د احمد نګر شاهی نظام لښکرو د خاندیس په صوبه حمله شروع
ړی وه او له دی کبله د خاندیس د صوبې د حفاظت د پاره خان جهان مقرر شو خان جهان
دومکیری پخوا کښې د نظام شاهی لښکری ماتې کړی او د دکن د لښکرو ملا ئې ماته کړه
یه شلو ورځو کښې ئې د ټنه د ټنه د خاندیس او د خاندیس د سرحداتو څخه حمله راوړو نکی
هلول او د دوی خطره ئې بالکل په اطمینانی ووڅول سره ور که کړه او لـه دی ځای نـه
شهزاده په لوړچه ډېر ورو ورو د دولت آباد خواته وړاندی کیده روان شو او هغه سره
ځای شو او دغه ځای ته رسیدلو سره سم ئې دا خبر واوریده چه عنبر چې حبشی په څو پنځو
شلو زرو سپرو سره د بالا ګهاټ ته په خاندیس باندی د حملی کولو د پاره لېږلی دی او
ی خبرداروپدلوسره سم خان جهان لودی پدی خیال د بالا ګهاټ په لورروان شو چه د غه
م شاهی لښکری ماتې کړی او د هغی خوا څخه بیرته دولت آباد ته راشی او پدی څپاو
ي راجه مان سنګه او صورت سنګه هم خان جهان لودی سره ملګری وو ـ هر کله چه دی
ګهاټ ته ورسیده نو د کښیاتو لښکرو ته ئې ماتې ور کړه او د پته وروسته خان جهان لودی
ولت آباد خواته وخوزیده په دولت آباد باندی د حملی کولو تاریخ د پخوانه ټاکل شوی و
باید په همدغه ورځ عبدالله خان فیروز او خان جهان لودی د دواړو ډډو څخه حمله وکړی
جهان لودی د بالا ګهاټ څخه فارغ شوی د دولت آباد خواته په یو دا راز وخت روان
، و چه باید دی پدغه ټاکل شوی تاریخ دغه ځای ته اورومرو رسیدلی وی لیکن یوقدرتی
ده ته پېښ شو او هغه داو چه په لیار کښې په دوی باندی یو دا راز سخت باران شروع
چه لښکردی خبری ته اړ او مجبور شو چه دوه دری ورځی حصار او پـه یو ځای کښې
شی او هر کله چه د باران څه قدر ته دوی ته مهلت ور کړ نو دوی د دولت آباد خواته
، شو ـ سره ددی چه عبدالله خان فیروز ته دا خبره معلومه وه چه خان جهان لودی تراوسه
، آباد ته ندی را نـږدی شوی او دوه دری ورځی څنډه به و کړی لیکن سره ددی ده

بواځې پدې خیال چه د دولت آباد فتح ځما په نوم تمامه شي دخان جهان انتظار ئې ونه کړ او حمله ئې وکړه
او د دولت آباد نه دولس کروهه پورته په بیضاپور نومی ځای کښې ئې د مغلو جبهې
سره مقابله وشوه او عبدالله خان پدغه مقابله کښې ماتې وکړه او و تښتید او علی مردانخان
او مرزا میرخوردار خان چه خان عالم خطاب ئې درلود دواړه سرداران ژوبل او گرفتار
کړی شو خان جهان لودی د دولت آباد څخه ۲۴ کروهه پورته وچه ده د عبدالله خان د ماتې
او تښتید او او د دواړو سردارانو د ژوبلې او نیولو خبر واوریده او دغه حال ورته معلوم شو په
دغه ځای کښې خان اعظم هم د خپلو لښکرو سره دخان جهان سره یو ځای شو او شهزاده ورو ستو
په ملکاپور نومی ځای کښې اقامت وکړی وهر کله چه شاهي لښکر د عبدالله خان د ماتې او
علی مردانخان او خان عالم د واقعاتو او ماتې او نیولو نه خبر شو نو ددوی او ددوی د سردارانو
حوصلې ټیټې او خرابې شوی او ټولو دا خبره ښه او مناسب وګڼله چه بایه بیرته برهانپور ته
ولاړ شو ځکه چه د دښمن لښکر ډیر زیات او شاهي لښکرو ته د جنګ د لوازمو او دوا رسولو کوم
پوره انتظام نشته دی . خان جهان لودی د بیرته تللو څخه بالکل انکار وکړ او
دوی ته ئې وویل چه تاسی ټول بیرته ولاړ شئ او زه بواځې دخپلو شخصي سپو سره دلته پاتې کېږم
او په دښمن حمله کوم دا اختلاف ډیر وزد شو او خبره دې ته ورسیده چه خان اعظم او مان سنګه
او نور سنګه بوندیله او خواجه ابو الحسن او نور ټول سرداران د خان جهان لودی خبرې ته
ورغلل ئې ټولو دا خبره غوښتله چه دی په هر راز علو بیرته تللو ته آماده او دی په دې خبره
رضا او اداره کړی چه بیرته ولاړ شي مګر خان جهان بالکل دې کار ته آماده نشو په دې
اصرار او انکار لږی ډیری ورځې تیرې شوی او د نظام شاهي لښکرو ځینې دستې ددوی
د لښکر ځای ته را نژدې شوی او خپل جسارت ئې دوی ته ښکاره کړ چه دغه دستې دوی
ماتې کړی او بیرته ئې وشړلوی ددې قضیې د فیصله کولو او د خان جهان د بیرته بوتللو دپاره
مان سنګه او خواجه ابو الحسن او نورو سردارانو دا تدبیر غوره کړچه بایه یو سند تیار کړشي
لکه چه په دې مضمون یو سند ولیکل شو چه خان جهان په هیڅ صورت بیرته تللو ته آماده
کېږي مونږ د حکومت مفاد او شاهي مقاصد په نظر کښې نیولی دا خبره مصلحت ګڼو چه له دې
ځای څخه بیرته وګرځو او دولت آباد خواته بالکل وړاندې ولاړ نشو مونږ ټول خان جهان
په دې خبره مجبوروو چه بیرته ولاړ شي، او که زمونږ دا نظریه دپاچا خوښه نه شوه نو مونږ به
د شاهي عتاب مورد او مستحق یواو خان جهان ددې خبرې او مسؤلیت سره کوم ربط او علاقه
نه لري مونږ دا کاغذ خان جهان ته د سند په ټول ورکوو هر کله چه په دغه سند ټولو
امضاګانې وکړی او مکمل شو او دغه سند خان جهان ته وړاندې کړشو نو دی بیرته تللو ته

نیاز او مانده شو نیکن تر او سه لا دوی روان شوی نه وو چه د ملکا پور په شهزاده کاغذ په دی مضمون را ورسیده چه د احمد نگر نظام شاهی حکومت د بیجاپور عادل شاهی حکومت په ذریعه د روغی درخواست کړیدی او د بیجاپور د سفارت نه مونږ شخه را رسیدلی دی . په عارضی ډول جنگه معطل کړی او ټول سرداران او امراء د خپلو لښکرو سره ملکا پور ته پیر ته دی دیاره راشی چه د روغی په شا او خوا کښی مشوره وکړو لکه چه ټول ملکا پور ته ورسیدل او صلح نامه ترتیب شوه .

هر کله چه په ملکاپور کښی صلح نامه لیکل کیدله او تکمیل ته رسیدله په شلم د محرم سنه ۱۰۲۰ ه کښی حبیب الله هروی د خان جهان لودی ملازم د مخزن افغانی نومی کتاب په لیکلو پیل وکړه او په لسم د محرم سنه ۱۰۲۱ کښی په برهان پور کښی ئی دا کتاب خلاص او ختم کړ . د صلح نامی د تحریر او تکمیل نه وروسته شهزاده پرویز د ملکا پور شخه روان شو او د محرم د میاشتی په آخر سنه ۱۰۲۰ ه کښی د امرا و سره برهان پور ته ورسید او د ربیع الاول د میاشتی سنه ۱۰۲۱ ه پوری خان جهان لودی په برهان پور کښی د شهزاده پرویز سره وو او د ربیع الاول په نوهم تاریخ سنه ۱۰۲۱ د شاهی حکم سره سم خان جهان لودی د برار د صوبی گورنر مقرر شو او د برهان پور نه د ایلچ خواته روان شو جهانگیر د برار د گورنری فرمان په خپل قلم لیکلی او د خلعت او توری سره ئی ده ته لیږلی و . په دغو وختو کښی د برار صوبه یوه سرحدی صوبه وه او د دی صوبی د حکومت دپاره ډیر هوښیار او معتمد شخص یکار و . او همپه دی کال د شعبان په میاشت کښی د جمعی په شپه په ایلچپور کښی خان جهان په خوب کښی د حضرت صلی الله علیه وسلم زیارت وکړ خان جهان چه سهار د خوب سره را ویښ شو نو د دی خوشحالی په اثر ئی خپل ټول مال او شته په غریبا و وویشه او په ایلچپور کښی خان جهان د ذالحجی ۱۰۲۲ پوری پاتی شو او د دی سرحدی صوبی انتظام ئی په ډیر ښه شان سره وکړ د اتبه په ده شخه ډیر علما او صلحا او صوفیان راټول وو او په دی ځای کښی به ده د شعرا وو ختونو ډیره برخه د علما نو او ښو خلکو په مجلس او مصاحبت کښی تیر یدله په ایلچپور کښی د جهانگیر شقه چه پاچا په خپل قلم لیکلی وه خان جهان شخه را ورسیده چه د هغی الفاظ دا وو ،

فرزند سعادت مند صاحب اقبال گوهر درج دولت و اجلال منظور انظار مرید با اقتدار خان جهان باستفاضهٔ انوار خاطر داش آرای منظور و ملحوظ بوده خاطر اشرف اقدس مارا نگران خود شناسد و چون مهمات دکن عمدة الملک رکن السلطنت خان خانان سپهسالار وابسته بالفعل مهمی که باعث توقف آن فرزند باشد در میان نیست باید که خود را متوجه در گاه سازد و اگر درین باب تعطیل نماید بعد ازین بطلب او چیزی نوشته

نخواهدشد - « ددی شاهی شقی په رسیدلو بیګوان داس دسلطنت و کیل چه په ایلچپور کښی ؤ خان جهان ته ئی ددی خبری مشوره ورکړه چه باید ته اوسږو په دی خصوص کښی دشاهزاده پرویز او خان خانان سره مصلحت وکړی ددی ویناپه اثر خان جهان برهان پورته اطلاع ورکړه اوشاهزاده یې ددی کیفیت خبر کړ او ددی اطلاع او مصلحت په جواب کښی شاهزاده فی الحال خان جهان ته وایکل چه ته ایلچپور بالکل پری نږدی اوزه به پاچاته ستاپه خصوص کښی ولیکم چه په دی موقع کښی دایلچپور څخه دخان جهان تللی په هیڅ صورت مناسب نه دی . شاهی دربارته دشاهزاده ددغی خط رسیدلو او دخان جهان پاچاڅخه نه ورتللو حاسدانو ته دخبرو جوړولو موقع ورکړه او هغو راز راز دروغ شکایتونه جوړ او دپاچاپه زړه او دماغ کښی ئی دا خبره کینولـه چه خان جهان پخپله داخبره نه غواړی چه دربارته راشی او دا ځکه چه هغه ددکن دشاهانو سره دوستانه تعلقات قائم کړیدی دی پروپاګنداو خبرو په پاچا دومره اثر وکړ چه پاچا خان جهان دبرار دصوبه داری څخه دګجرات حکومت ته تبدیل کړ او دتبدیلی په فرمان کښی ئی ورته ولیکل چه دبرار دصوبی څخه دګجرات صوبه ښه ده او په دغه ځای کښی دګولی او بیهل قام هغومتمرد خلقوچه په غرونو کښی ئی ځای نیولی دی اوسر کشی اوبی لیاری توب ئی اختیار کړیدی ستاپه ورتللو به دهغو به شان سره علاج او چاره وشی ، لکه چه خان جهان د ایلچپور څخه روان شو اول برهان پورته دشاهزاده وابدلو دپاره ولاړ اوله دغی ځای څخه ګجرات ته وخوځیده .

دشاهزاده خان جهان سره دومره مینه پیداشوی وه چه شاهزاده په هیڅ صورت دا خبره نه غوښتله چه خان جهان لودی له ده څخه بیل او جلاشی هر کله چه خان جهان ګجرات ته ورسید نوپه تهالنیر نومی قلاکښی ئی ځای ونیواو په شوور څو کښی دغه صوبه دهر راز فتنو څخه پاکه شوه . هر کله چه په ګجرات کښی دخان جهان څخه پوم کال تیر شونو دیته و روسته شاهزاده پرویز دپاچا حضورته یوه عریضه په دی مضمون ولیږله چه اوس په ګجرات کښی دخان جهان پاتی کیدلوته ضرورت نشته دی اوزه دا غواړم چه خان جهان ته ددی خبری اجازه ورکړی چه هغه ماسره په برهان پور کښی وی - جهانګیر د شاهزاده دا عریضه منظوره کړه او خان جهان دشعبان په ۲۷ سنه ۱۰۲۳ دتهالنیر دقلا څخه روان شو او درمضان په اوری ورځ برهان پورته دشاهزاده څخه ورسید هر کله چه په برهان پور کښی دخان جهان شاهزاده سره نه میاشتی تیری شوی نو نور جهان بیګم جهانګیر په دی خبره مجبور کړچه خان جهان دبرهان پور څخه دارالسلطنت ته راوغواړی لکه چه ددغی فرمایش په اثر جهانګیر بیادو باره مکتوب ولیکه او په دغه مکتوب کښی ئی ده سره دخپل ملاقات شوق ښکاره کړ او خان څخه ئی راوغوښت په دی ځل کښی دشاهزاده پرویز قول ته پیروند او

کوښښونه بیکاره اوې نتیجې ثابت شو او د جهانګیر له خوا د خان جهان ذراعو ښتلو په خصوص کښې مسلسل فرامین را ورسیدل او په ٤ د جمادی الثانی ۱۰۳٤ ه خان جهان د برهان پور څخه د اجمیر خواته چه جهانګیر هم په دغې ځای کښې و روان شو او شاهزاده پرویز د خان جهان لودی سره په ډیر خپګان او ښکو په ګوستر ګوداع وکړه هر کله چه خان جهان اجمیر ته دوه دری منزله نژدې شو نو جهانګیر دده داستقبال د پاره شاهزاده خورم (شاهجهان) دده مخې ته واستوه او د خپل یو مخصوص معتمد په لاس ئې ورته خلعت او خاصه آس هم ولیږه اوهر کله چه دی اجمیر ته یو منزل نژدې شو نو بیا دده د استقبال د پاره د نورجهان پلار اعتماد الدوله او آصف خان وزیر اعظم او مهابت خان دربواده ډیر اوی وزیران واستول ـ او په اجمیر کښې د خان جهان د پاره ډیره عالی خیمه اوسرا پرده نصب کړی شو او د نور جهان له خوا راز راز میوې او شیرینی او دیباچا د مطبخ نه راز راز خوراکونه دغې خیمې ته واستول شو او د رنګه په د رنګ او ساعت په ساعت به ئې کوم پوښتې دغې خیمې ته د تحفې په ډول لیږه د مازیګر دا ما ځه نه وروسته خان جهان دپاچا حضور ته حاضر شو او پاچا چه دا ونه ولیدلو ورته ئې وویل « مرحبا ! خان جهان خوش آمدی پیش بیا ! » هر کله چه خان جهان شاهی تخت ته نژدې ورسید نو پاچا په ځغلګو ودرید او خان جهان سره ئې معانقه وکړه او ورسره ځای وټ اوده ته ئې ښکلی کړه اودیته وروسته ئې ور څخه په ډیره مینه اوخصوصی التفات دسفر دحالاتو او دخیریت پوښتنه وکړه خان جهان دپاچا حضور ته ډیری قیمتی تحفې او نذرانې وړاندې کړی او دشپې بیا پاچا دی خپل ځان څخه دخصوصی صحبت د پاره راوغوښت او تر ډیره وخته پورې ئې ورسره په هره موضوع کښې خبرې اترې وکړې تردې ځایه پورې کوم حالات چه د خان جهان لودی په خصوص کښې لیکل شویدی دغه اکثر دحبیب الله خان هروی د تصنیف دمخزن افغانی څخه اخیستل شویدی او حبیب الله خان هروی د خان جهان لودی د واقعاتو عینی شاهد او دغه راوی دی چه دغه واقعات ئې په خپلو سترګو لیدلی دی ، دحبیب الله خان هروی بیان خان جهان په اجمیر کښې خان جهان ته رسوی او په دی ځای دغه بیان ختمیږی او تردی ځایه پورې دخان جهان لودی زمانه دده دعروج اواقبال زمانه ګڼل کیږی اود یته وروسته دده ازوال شروع کیدونکی دی ·

د خان جهان لودی د ژوندون نیمه وروستنی برخه

خان جهان لودی یو زړه ور او وفادار اوبیکر ملګی او یو ځوانه انسان و دسلطنت دربار په دغه وخت کښې دسازشونو مرکزو او آصف خان وزیر اعظم داخبره ښو پیژنده چه پاچا د جهانګیر نه وروسته ځما خوم اوداماد شاهزاده خورم (شاهجهان) په تخت کښېني او دمغه

خور نور جهان بیگم چه دسلطنت په چارو کښې دخیله او د جهانګیر په زړه ئې قبضه
کړی وه داخبره غوښتله چه دجهانګیر نه وروسته شهزاده شهریار پاچا شي اوبخپله جهانګیر
شاهزاده پرویز دولیعهدی دپاره ټاکلی و او خان جهان لودی او خان خانان او نور امراء
ددی خبری طرفدار وو، نور جهان بیګم خان جهان دبرهان پور نه دی دپاره راغوښتلی و ترڅو
دی دخپلی تأثیر او اثر لاندی راولی اوپه کوم ذریعه دی دشهریار هوا خواه او معاون کړی
او آصف خان په دی کوښښ کښې و چه خان جهان دخورم طرفدار کړی هر کله چه
دجهانګیر دولیعهدی دمسئلی په معاملاتو خبری اتری اومذاکرات شروع شو اوبخپله خان جهان
لودی هم په دغه مجلس کښې حاضرو ددربار ټولو حاضرینو او دنور جهان او آصف خان
طرفدارانو په اتفاق سره دشاهزاده پرویز بد شروع کړل اوټولو درباریانو د شهزاده پرویز
سره مخالفت ښکاره کړ اوپه دی خصوص کښې ئې دخان جهان څخه چه په ټولو کښې ښه
او ثقه شاهد و تائید وغوښت که خان جهان دنورو امراو غوندی پو چا لاڅ او زمانه ساز
شخص وی نو دوی سره خوبه ئې کړی وی، چه هیڅ به ئې نه ویلی اود دغی کار په مقابل کښې
به ئې دخاموشی او چپ والی څخه کار اخیستی وی لیکن دی ددغی راز اشخاصو څخه نه و
اوپه ډیره آزادی او جرئت ئې دشاهزاده پرویز او خان خانان اوصاف او ښه والی بیان کړ
او یوازی دهغو بی ګناهی ئې ښکاره نه کړه بلکه دهغه اوصاف ئې په پوره راز دلائلو
ښکاره او ثابت کړل چه باید هغوی دسلطنت مستحق شي ددی بیان په مقابل کښې ټول غلی
شو ـ یوه ورځ شهزاده خورم (شاهجهان) دخصوصی دربار په یو تکلفه صحبت کښې
موقع و موندله او پاچا ته ئې وویل که زه دی دد کن ناظم مقرر کړم او د شهزاده پرویز
په ځای دی برهان پور ته ولیږی زه به په پوره کمال کښې د احمد
نګر او بیجا پور دواړه سلطنتو نه فتح او په محروسه وممالکو کښې به ئې شامل کړم ،
وزیر اعظم آصف ددغه تائید وکړ لیکن خان جهان لودی بی له کوم فکر او تأمل څخه
شهزاده خورم په دی مضمون مخاطب کړچه داخبره بالکل ستاد شان څخه مخالف ده ته دخپل مشرورور
تحقیر کوی اوته کشرئی اوغواړی چه په مشر باندی فضیلت حاصل کړی اوته هیڅ کله کامیابی
نشی حاصلوی ـ که څه هم دخان جهان لودی په دی بیباکانه الفاظو جهانګیر خپه نشو اوته
ورباندی داالفاظ بدولګیدل لیکن دی الفاظو دشاهزاده خورم (شاهجهان) په زړه دغشی اوخنجر
څخه کم کارونه کړیوازی خورم نه بلکه دی الفاظو د آصف خان وزیر اعظم په زړه کښې هم
ناسور جوړ کړ اودخان جهان لودی هم دا الفاظ ددغه تباهی اوبربادی موجب شو اونور جهان هم ددی
آزاد عسکری اوصاف ورونکی سردار څخه مایوسه شوه ددی خبرو نتیجه داشوه چه ټولو
ددی خبری کوښښ وکړچه خان جهان د ګجرات په حکومت اوشاهزاده پرویز د برهان پور څخه

کښې هیڅ کومه اندیښنه پاتې نه شوه. خورم د ګجرات صوبه دار خان جهان لودي څخه پیغام راولیږه چه
ته سفارش وکړه او د پاچا څخه د خطا معافي وغواړه او مهابت خان هم د پاچا څخه مت ته وکړه او
تقصیرات یو درخواست ولیږه د دواړو تقصیرات او خطا ګانې وبخښل شوې خورم (شاهجهان)
په دکن کښې پاتې شو او مهابت خان د بنګال څخه شاهي دربار ته راوغوښتل شو او خان جهان
لودي د دکن په ناظمیت ټاکل شوی او د ګجرات نه برهان پور ته تبدیل کړی شو.

مهابت خان چه په پخوا د نور جهان په حکم او اشاره کارونه کول اوس ئې د آصف خان
د مقاصدو په تائید پیل وکړ ده د بنګال څخه خپل ځان په دیر بنه شان سره مستعد کړی
او د راجپوتو تازه عسکر ئې نوی بهرتی کړی د خپل ځان سره را وست. او راغی او غالبا
د آصف خان په مشوره او سازش ئې جهانګیر بندي کړ او جهانګیر د مهابت خان د قبضه
څخه د خلاصیدلو نه وروسته لنډه موده وروسته یعنی د سنه ۱۰۳۷ د صفر په میاشت کښې
مړشو او شهریار ده په تخت کښیناست او ووژل شو او د هندوستان حکومت شاهزاده خورم
ته په لاس ورغی چه د شاهجهان په نوم د هندوستان مشهور پاچا شو.

هر کله چه شاهجهان په تخت کښیناست نو د ټولو امراو منصبونه ئې جګ کړل
آصف خان په خپل پخوانی حال د سلطنت وزیر اعظم او مدار المهام پاتې شو او مهابت خان ته
د خان خانان خطاب ورکړ شو. د خان جهان لودي خبرې پاچا او وزیرانو ټولو ته
یادې او معلومې وې لیکن فی الحال ئې ده استیصال مناسب و نه ګانه او اول ئې ده ته
خبری انتظام وکړ چه پاید خان جهان د برهان پور څخه د (مالوه) لوی ځای په صوبه داری
تبدیل او مهابت خان خان خانان د دکن ناظم مقرر کړیشي او خان خانان ته حکم ورکړ شو
چه ته د خپلې خوا او خپل طرف نه خپل خوی خان زمان سره برهان پور ته ولیږه خان جهان
د برهان پور څخه مالوه ته راغی او تر اوسه لا په اطمینان ناست نه و چه جهجار سنګه
ونر سنګه بو بندیله د سرکشي علامې ښکاره کړې. د هغه د سرکوبی دپاره خان جهان څخه
حکم ورسید او څیني نور شاهي امراء هم په دې مهم مامور شو. خان جهان په دې مهم کښې
اسکه چه رنګه چه توقع کیدله خپل قابلیت او شجاعت ښکاره کړل او نوموړی بندیله
ئې مغلوب کړ او د شاهي حکم سره سم ئې د هغه د مقبوضی لویه برخه د هغه څخه بیله کړه او د
یو درون تاوان واخیستلو نه وروسته د هغه خطا معاف کړی شوه.

خان جهان لودي د هغه کار نامه د شاهجهان د جلوس په اول کال کښې ښکاره کړه
لیکن دې کار نامې هغه خولته پرانه نستلې شوه لومه قوته چه ده به نسبت د شاهجهان
په زړه کښې وه او آصف خان وزیر اعظم او د دربار نور امرا هم په ده پسې ودا واله
نه څخه د کسات او انتقام په فکر کښې وو او ده ته راز هیڅلی او تور یالی شخص کوم

بطرنساك مهم ته ليږل اود هغه دمصر كيسه خلاصول كوم كران كار نه و اوپه دې تجويز
باچا لـه دې الزام او بدنامي څخه چه سړي نه پېژني اويا دقدر داني حس نه لري دالـكښ
مون پاتي كېده ليـكن په دې تجويز كښي نه دخان جهان اودې شهرت او عزت ته كومه
دمه رسيدلـه اونه په دې كـار دپاچا او وزيرانو تولو دا انتقام جذبه سړيدلـه لـه دې كبله
دوى خان جهان ته ډېر مهلت نه ور كـاوه دې آگرى ته راوغوښتـل شو او په ...ي بخپلـه
ي دپـاره دپاچا حضور ته حاضر شو، چهدججوړ سنـگه بنديـله دمهم فراغت او كـاميابي
ار كي د پـاچا حضور ته عرض كـړى پـاچا ده سره په ظاهر كـښي ډېر ښه وضعيت و كـړ
كن ده ته ئي مالوه ته د ډېرته تـلـلو اجازه ورنه كړه اودې څو ورځي په آگره كـښي
اتي شو اوهره ورځ به دپـاچا دربارته حاضريده په دغه وخت كښي د كوم صوبه داريدنه
لي صوبه داري ته نه ليږل كوده جز وى او معمولي خبره نه وه او خان جهان هم لـه دې
ز عمل څخه لاد پخوانه ويريده اوپه دغه وخت كښي دته دا خبره معلومه شوه چه دې به د
ى اهل او عيال سره گرفتار اوپه ډېر بد مرگك به ووژل شي ، ددې خبرى په اوريدلو
ن جهان ډېر پرېشان شو اوده دخپلي دروازى په مخكښي هغه پښتانه عسكريان چه ده سره وو
ه دارانو په حيث مقرر كړل او دربـارته تلل ئي پريښودل دمنتخب الـلباب مصنف ليـكي
دمخلص خان زوى دخان جهان دزوى سره دوستي درلوده دغه دولت خان جهان زوى ته په
لـه يوه ورځ ويـلـى وو چه خان جهان ته به ډېره زرسخته سزا ور كـړى شي هم لـه دې
ى څخه دخان جهان په زړه كښي وهم پيدا شو مگر دا دنومودى مؤرخ يوه ساعت ټيرى
شاهجهان يو غير مفيد و كمالت دى اودا څكه چه خان جهان لودى لـه كوم وحشى اوه
ت نه بى خبره سړي و او نه يو دامى دغ.و.و بى تجربه سړى وچه د كوچنيانو په خبرو اوتو كو
ليده ـ دى ډېر لوى سړي او اولهدرجه امير وچه دخان جهان اودپاچادخوى والى خطابونه
ى اودد كي دخلوروصوبو نـائب السلـكو نگى ئي كړى وه اود جها نگير په دربـار كښي ئي
او امراو څخه زيات عزت او وقار درلود او دا هغه شخص و چه عبدالرحيم خانخانـان
زا عزيز كو كه اومان سنگه غوندى مجرمان ئي پخپل سفارش د شاهزاده پرويزد سفارش
سته د شـاهي عتاب څخه خلاص كړي وو او د جهان گير پخصوصي ، مشورو كـښي ئي
ږ وزيرانو څخه زيات د خپلي رأى د اصابت او ښو او صحيح مشوری ور كولو امتحان
ي و دى د نورى اوقلم ددوانړو خاوندو يعني برسيره دشجاعت اوتوريالى توب په خصوص
ئي د پوره علم او فضل خاوند هم و ده اول عمر د جنگك په ميدان او سپه سالارى او
تو او دپاچايانو په مجلسونو او نديمى كښي تېرشوى واودده ناسته پاتېد شاهزاده گـانو
يرانو سره وه او دى پخپله د صاف زړه او رښتيني ژبي او پوخ قول او لوز

دخان جهان دزړه ورتیا اوتوریالیتوب اوعسکریت اوسپه سالاری اولیاقت او مړتوب ترجماني
په ښه شان سره کولی شی او دخان جهان دزړورتیا او میړانی اندازه له دی کاره ښه هم
په ښه شان سره کیدلی شی چه دی د آ گری نه پټ ونه وت بلکه دوولونو او نقارو سره په
ښکاره ووت .

د چمبل جنګ

دآگری نه ۱۸ کروه په لیرې چه لمر څه قدرته را پورته شوی او د آسمان په غاړو کې
ورانګی خپری کړی وی خان جهان دچمبل نومی سیند څنګه دپوری وتلو دپاره بیړی راغونډولي
چه په دغه وخت کښې دشاهجهان لښکری دغه ځای ته ور ورسیدلی خان جهان په ډیره بیړه او
تلوار خپلی ښځی او کوچنیان دسیند بلی غاړی ته پوری ایستل او پخپله دسیندی غاړی ته پاتې
او د حمله را وړونکو لښکرو سره ئی په مقابله پیل وکړ او دغه لږ شان لښکر د ډیر
زیات مجهز شاهی لښکرو سره په جنګ بوخت شو د یوی خوا د شاهجهان لښکر و ته مسلسل
قوة الظهر اونور لوازم را رسیدل او خان جهان دخپل ډیر لږ او بی سامانه لښکر سره دسیند
پرغاړه په یو داراز ځای کښې دلښکرو سره مقابل او مقاومت شو چه بالکل د یو خوا بل خوا
کیدلو ځای اوموقع هم ور ته پلاس نه ور تلله او دیوی خوا لښکر و او د بلی خوا سیند محاصره
کړی ؤ لیکن سره ددی هم هر کله چه دغه ډیر زیات لښکر ددغه ډیر لږو نښتیالو پښتنو د
لښکرو سره مقابله وکړه نوداخبره ورته ښکاره او معلومه شوه چه د چمبل په غاړه د ښکو
دیوال نه و بلکه نن دچمبل په غاړه دفولاد ویو داراز غر تشکیل شوی دی چه هر کله ورسره
دشاهی لښکرو سیلاب تصادم کوی نو یو داراز هیبت ناک آواز ترې پورته کیږی چه د کیږ
چاپیره علاقوخلک ورته حیران پاتی وی . دمقابلی اوتصادم نه وروسته دجنګ دمیدان څخه ډیر
سخت هیبت ناک آواز پورته شو او زړه ورتیا او ځوانی مردی اومیړانی په دغه ډګر کښې
دخپل مخ څخه پلو پورته کړ او دخپل جمال ننداره ئی سری ته وښوو د له شجاعت
دمرو مغرونه مجول اوتهور په وینو کښې پړاته اوڅوبل تیرندونکی ځوانان دخپله سینه پوری
مخل دوینو یاران دځمکی مخ تلک سور کړ اودمقتولینو دوینو ککړو وجودونو په دغه سور ډګر
نقاشی کار شروع کړ اودسیند بلی غاړی ته ښځی او کوچنیان دسکتی په عالم کښې مبهوت اوحیران
ولاړ اودخپلو مړونو اوورونو اوځامنو دمیړانی اوتوریالی توب ننداری کوی اود چمبل نومی
سیند روانو اوبوپه خپل خوږ آواز په دی مضمون پوهنه ورله چه دتوریالی ځوان دغه ځوان نوم دی
چه دجنګ په وخت کښې دتښتیدلو دپاره پښې نه لری .

ددی جنګ اوشخړی نتیجه داشوه چه دخان جهان دوه ځامن عظمت خان او حسین خان او یو وروره
شمس خان اوشمس خان دوه وروڼه محمد خان او محمود خان پښتو سرداران او (۷۰) تنو پښتنو دمړونو ډیرو

حضور ته حاضر شو او هغوته جنگ منصوبه ورکړ شو په دې خلکو کښې جادوراي‌د (سیو امرهټه نیکه) ساهو بهونسله دسیو امرهټه پلار اود جادورائي زوم اوجنگ بودجادورانو اخښي او پتنگ راو او تاوجي اونور مرهټيان په خصوصي ډول سره دذکر اوړ دوئو وړدي. چه دې خلکو ته شاهجهان ډیر ډیر جاګیرونه او جنګي منصبونه ورکړيدي. هغه، لادي وخت څخه دمرهټيانو حوصلې جګې شوې اوددې خیانت په اثر دنظامشاهي حکومت پستر کو کښې هم ددوي اهمیت ډیرزیات شو، اوپه مسلمانانو سردارانو کښې شرزه خان اوساداتخان هم ځکه د ذکر وړ دي چه دوي هم دشاهجهان حضور ته حاضر شوي او جنګي منصبونه ئې اخیستي دي اودشاهجهان داتدبیر نه یوالحي داحمد نګر دریاست دپریشانی موجب شو بلکه دې تدبیر خان جهان لودي، هم ډیر متفکر او حیران او پریشان کړ

دراجوري جنګ

دیورته ذکر شوو غدارانومرهټيانو دخیانت او د شاهجهان دترغیب په اثر، د مرهټيا و جهیتونو انګلیسانو خپل ځان سره . . . . شامل کړل دسمندر دغاړې ډوي ته ئې داحمد نګر ریاست ته ډیر مشکلات پیښ کړل او ددغو تدابیرو په اثر داحمد نګر ریاست ته ډیر مشکلات پیدا شو ، لیکن خان جهان دیوې خواڅخه شاهي لښکري دوړانده‌ي تللو څخه منع کړي وې او دبلې خوانه ئې ددې خبرې کوښښ هم کاوه چه دانګلیسانو او مرهټيانو دغه دفتني او د هم قلع کړي. کوم شاهي لښکر چه د خان جهان په مقابل کښې جنګيده خان اعظم ددغې لښکر اوې جه سالار و او هم دالښکرو ټولونه لوی او ډیر اوقوي لښکرو هر کله چه اعظم خان تر ډیرو ورځو پورې کوم کارونه کړيشو اودغه ئې څه پورو نه شو نو شاهجهان داعظم‌خان پرځای آصف‌خان دوزیراعظم اوسپه‌سالار په حیث . ډ ځان پور څخه ولیږه ـ هر کله چه اعظم خان په مجبول کانئون نامي ځای کښې د آصف د ماموریت ومقرري څخه خبرشو نوډیر پښیمان اوشرمنده شو ـ اوهم پدې وخت کښې داخبرهم راورسېده چه خان جهان لودي دمرهټيا و او انګلیسي باغيانو دسرکوبي نه فارغ شوی اود خپل ډیرلږ جمعیت اواهل اوعیال سره په داجوري نومي قصبه کښې مقیم اودشاهي لښکر له خوا . دا لکل طمئن اوبیغمه‌دی اعظم‌خان دخپلو هغو ناکامیو تلافی دپاره چه تر اوسه ورته پیښ‌شوي وې ئې د غه موقع غنیمت وګڼله او د آصف درارسېدلو څخه وړاندې ئې دیو ډیر قوي او برار لښکر سره حمله وکړه اوخان جهان لودي ئې ګیر اومحاصره کړ . داعظم خان سره پدې حمله کښې بهادرخان د دریاخان لجوي او راجه جي سنګه او راجه تبهوانداس اوسپهدار خان رخواص خان او سردارخان او مرحمت‌خان او اهتمام خان دتوپ خانې داروغه اوتاهر داس

جهاله او راجه ټوډرمل او راجه بهار سنګه بندیله او خان زمان او مرزا اسپ د مهابت خان
ځامن او شیرخان او شاه نوازخان او چندر من بندیله او کیلوجي مرهټه او اجي رام مرهټه او
جګدیو مرهټه او صف شکن خان او نور لوی لوی سرداران شریک او موجود وو . خان جهان لودي
ددې ناڅاپي بلا او ناګهاني مصیبت په مقابل کښې هم ډیر عزم او استقلال د لاسه ورنه کړ
او ځینې کلاوې او کوچنیانې دخپل نور اسباب او لوازمو سره دلږدو غرونو دروته ولېږلي او بیا یې
دخپل کوچني جمعیت سره چه ددوه درې زره دوفادارانو دوستانو او خپلوانو څخه تشکیل شوی و په مقابله
وخت شو او دشاهجهان لښکرو ته یې بیا دوباره دجنګ ننداره وړ وښودله . په دې
شور کښې خاصه او ذکر او یادونې وړ خبره داده چه بهادرخان د دریاخان ځوی د شاهي
مقدمة الجیش سردار او په اولو کښې زړه ور سړی او بلې خواته ددې پلار دریاخان او دي دخان جهان
لودي همدم او دوست او لوی سردار او دا دواړه پلار او ځوی دیو بل سره سخت دښمنان او دیو بل
دوینو تږي وو . دخان جهان لودي دیوه ورار نوم هم بهادر خان و او دی په زړه ور تیا او
میړانه کښې ددریا خان دځوی بهادرخان حریف او مقابل و . خان جهان لودي او دده ملګري
شاهي لښکر داسې ګیر او محاصره کړل چه په ظاهر کښې ددوی د خلاصیدلو او کومه خواته
وتلو کوم یو صورت نه لیدل کیده او شاهي لښکرو بې شمیره په غشو او توړو اونېزو او خنجرونو
او بلو دشاهي لښکرو بې شمیره برخه په توپکو هم مسلح وه په دغه ځای کښې ډیر سخت جنګ او
خونړي مقابلې وشوې او په دغو مقابلو کښې بهادرخان د دریاخان ځوی دشاهجهان د لښکرو یو
یاوړی سردار څوځایه په غشو او نېزو باندې ډیر زخمي شو او بیا له دغو زخمونو څخه مړ شو
او ده سره تاهر سنګه جهالا هم وو ژل شو . د یو سخت جنګ نه وروسته په شاهي لښکرو کښې
نماتي هلاهي ښکاره شوې او ټول لښکر یوې خواته او ټول اود یوې خوا ته په خوا کښې
شو شو او خان جهان په دغه وخت کښې څه دخپل حریف په مغلوبولو کښې مصروف و په میدان
ښکته او بې بدل کیده شاهي لښکر دخپلو ځانونو دساتلو او ونه وروسته بیا حمله وکړه او په دې
حمله کښې دمړو ډلې او ډیری جوړ شو او دتوړو ډیری او بې شمیره دځلیدلو نه وروسته د غږ
په درو کښې ده دیوې خونړو وښودلو او د ننګیالو پښتنو میړاني او زړه ورتیا دشاهجهاني لښکرو
عقل سرته واوښت او په دې جنګ کښې دخان جهان ورار بهادرخان دجنګ په میدان کښې شهید شو
او دوست او دښمن ټولو دپښتنو ولسي او میړانې درس زده کړ او ځان کوټه نې دا خبره ښکاره
کړه چه پښتون ځلمي دمیړانې په ډګر کښې ځان څه رنګه فدا کوي : خافي خان لیکي چه

« هر گرا زخم کاری میرسید آرزوی زخم دیگر نموده قدم جرأت بقصد سربازی پیش
میگذاشتند تا آنکه بهادرخان ازطرف خصم اززخم پای بپای از پا در آمد بهادرخان گاه از
بسیاری زخم افتاده بود چون رمقی باقی داشت بمدد غیرت ازجای خود برخاسته باز رو به

ما دهوسنگه او پسکه تاز خان او نورو سردارانو ته ئې لښکري ور کړې او قول ئې په دې
خبره ماموړ کړل چه د نربدا نومې سیند ټول گودرونه د کنټرول لاندې و نیسي او په ډیر
دقت سره د دغو گودرونو محافظه وکړي او خان جهان لودي ته ددې خبرې موقع ورنه کړي
چه هغه د نربدا سیند څخه پورې ووځي او د هر سردار سره دوه دوه (گرزبردار) ددې
مقصد دپاره مقرر کړیشو چه د یو سردار خبر بل سردار ته رسوي په دې ترتیب د دغو گودرونو
په محافظت دوه سوه (گرزبرداران) مؤظف شو او له دې څخه داخبره هم معلومیږي چه
ددغو گودرونو دساتنې او لښکرو دا داري دپاره سل تنه سرداران مقرر او تماگل شوي وو
خان جهان لودي له دغې سیند څخه پورې وت او هیڅا دي دپورې وتلو څخه منع نه کړي
شو . خان جهان دمالوې او راجپوتانې غرونه او دا گونډه او ځنگلونه او لوی ډوری
تیرشو او ویستلی او تر دیپال پور پورې ئې ځان ورساوه په ظاهر کښې خو احمد نگر او
دیپال پور په اشکال یو معمولی شی معلومیږي لیکن دهندوستان په نقشه کښې چه د فکر
او معلومات خاوندان احمد نگر او دیپال پور وګوري او دغه فاصله ځان ته معلومه کړي
او په دې خبره هم ځان پوه کړي چه په دې لیار کښې کوم کوم غرونه او سیندونه او ښارونه
او قصبې پرتې دي او بیا دا موضوع هم د نظر لاندې ونیسي چه په برهان پور کښې شاهجهان
دهندوستان دټول بر اعظم بیا څا دپوره طاقت سره پروت او د خان جهان د هر حرکت او
هر کار په پوره طاقت سره تعقیبات کوي او د هغه وینو ته تږی ناست دی نو په دغه
وخت کښې په ورته دا خبره ښکاره او معلومه شي چه د خان جهان دزړو اوبیا دولسو سوو
هغو پښتنو سره چه په موږ موږ د جنگونو او شو گیر و ځپلی وو تر دیپال پور پورې
رسیدل کوم معمولی کارونه و او که ډ ی د افغانستان د غرونو پورې ئې رسیدلی وای
نوداخبره بالکل ممکنه او یقیني وه چه د شیرشاه اعظم سلطنت پرته د پښتنو لاس ته ورغلی وای
او شاهجهان به هم لکه دخپل ورنیکه همایون غوندې په ایران او هندوستان کښې وږدي وږدي منزلې
کړي وای لیکن پاک خدای ته په دغه خبره منظوره نه وه بلکه پاک خدای ته به دا خبره منظوره
وه چه دحضرت عالمگیر علیه الرحمه په ذریعه په هندوستان کښې اسلامي اثر قائم کړي . د پښتور
او پنجاب صوبه داران هم غافل نه وو او دې خبرې امکان نه درلود چه خان جهان لودي
د دیپال پور څخه وړاندې راشي او د پنجاب او یا سیند په میدانو کښې یا گرفتار او یا قتل
نه کړیشي . د خان جهان د خبر داروېدلو سره سم د جالندهر نه نیولی تر پېښوره پورې په
ټولو جوړو کښې حرکت او فعالیت پیدا شو او هم له دې کبله خان جهان لودي د دیپال پور

زه نشوایم چه د میړانې او شجاعت د هغه کل د زمري خان جهان د شجاعت د دې وروستو ساعتونو حال په خپل قلم ولیکم ، خافي خان د خان جهان سره بالکل هم نږدې نه لري او د دې د خان جهان په بدو ویلو او خان جهان د ننګ‌ځلو کولو څخه بالکل پاك او بې پروانه کوي او تل د هغه د ذات او شاهي تذکره په ډېره خوشحالي سره کوي . زه په دې ځای کښې د خافي خان خپل الفاظ نقلوم .

«خان جهان چون شیر تیر خورده و زخم رسیده فرش کنان به نبرد رستمانه پرداخت .

بیت

خرامیده شیران بگشت آمدند — نهنگان ز دریا بدشت آمدند

در آن عرصه شوری برانگیختند — که در چشم مغز نهنگ ریختند

ز برنده یکتهای شمشیر کین — لب زخم بر تیغ گفت آفرین

و آن از جان سیر آمده خون گرفته در عرصهٔ کارزار به هیچ وجه کوتاهی نه نموده داد مردانگی میداد تا طناب عمرش به تیغ اجل بریده گشت و به برچهی ماده هو سنگه از پا در آمد و با وجود زخم دیگر که به پای رسیده باز بعد از افتادن خود داری نموده نشسته تادم واپسین از دوست و دشمن آفرین شنیده در جواب معاربهٔ حریف کوتاهی و پهلوخالی نه نموده تا رسیدن سید مظفر خان بدستیاری حربهٔ جانستان به عالم بقا شتافت ، گرینده شاه قلی نام گرزبردار سر او را از تن جدا ساخت .»

په دې وروستي جنګ کښې هم خان جهان لودي د سید مظفر خان پر نمسي او (۲۷) تنه نور شاهجهاني توریالي د خان څخه مړه کړي او ورانه کړل او دی هم شهید شو . د زمري د زغ څخه ډېر لوی پهلوانان ویرېږي او د ډېرو تورو یالو د ویړی مټیازی خطا کېږي او په کوم وخت کښې چه زمري په پسو حمله کوي نو بیا په لکی کښېږي او خپله مدافعه کوي او په کوم وخت کښې زمري وغږ میبېږي نو مونږ په خپلو سترګو لیدلي دي چه ډېرو خلکو په پښو کښې بڼی ارتې شي لیکن مونږ دا ننداره هم کتلې ده چه بوډه پسر کمزوري سړي د زمري پوستکي وباسي او دهغه برې تونه او دبرې تونو و پښتان په ډېر اطمینان سره په اورلګیت بانډې سوزي او کوچنی کوچنی هلکان او اطفال دهغه لکي را کاږي او دهغه په سترګو کښې ګوتې منډي . هوښیار خلک له دې راز منظره څخه عبرت اخلي او غافلان له دې راز چارو څخه په بې پروائي سره تېرېږي .

دپورته ذکرشو ودوو زروئور یالو څخه دخان جهان دشهادت ئەورسته د یش ته ورپالی ئو یاتې شوې ووچه دغو ننګیالودخان جهان اهل اوعیال .. . . . د ښان سره و ساتل چه له دغو خلکو څخه ځینې په مختلفو ځایو کښې ونیول شو او پاتې بیا خیل ښان په خان جهان باندې فدا کړ

هر کله چه عبدالله خان شاهجهان څخه دخان جهان سر یووړ بو شاهجهان فی الحال دعبدالله درسیدلو سره سم دته دشش هزاری منصب او دفیروز جنګ خطاب ور کړ او د خوشحالی شپئونه ئې برپا کړل او دشاهجهان زړه په آرام اوبی غمشو خان جهان د جمادی الثانی په اخر او یادرجب په شروع ۱۰۴۰ ه کښې شهیدشو دخان جهان فرخ ګوی سرشا هجهان ښار په ښار وګرځاوه

بیت

سر کشته سرنیزه می زد نفس ‏ ‏ ‏ ‏ ‏ ‏ ‏ که معراج مردان همین است وبس

(پای)